

УДК (477)340.15:351.824“1991/2010”

Є.О. ВАСИЛЬЄВ, канд. юрид. наук,
Національний університет «Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого»

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В 1991–2010 РР.

Ключові слова: промислова політика, амортизація, державне регулювання

Як слідує з Концепції державної промислової політики, схваленої Указом Президента України № 102/2003 від 12.02.2003 р., вона є важливою складовою загальнодержавної політики. Вона спрямована на досягнення промисловістю якісно нового рівня розвитку, посилення промислового потенціалу держави, задоволення потреб населення, зростання обсягів виробництва і підвищення конкурентоспроможності промислової продукції [1]. Метою цієї політики визначено створення конкурентоспроможного промислового комплексу, здатного в умовах інтеграції та глобалізації розв'язувати основні завдання соціально-економічного розвитку та утвердження України як високотехнологічної держави.

На наш погляд, досягнення вказаних цілей в подальшому не можливе без узагальнення історичного досвіду правового регулювання державної промислової політики. Із прийняттям Указу Президента України № 1085/2010 від 09.12.2010 р. [2], Міністерство промислової політики розпочало процес реорганізації у Державне агентство України з управління державними корпоративними правами та майном, що ознаменувало початок нового етапу розвитку правового регулювання державної промислової політики.

Розвиток правового регулювання державної промислової політики України в різних аспектах досліджувався в роботах вітчизняних вчених, таких як Д. Задихайла [3], В. Вишневського [4], Л. Яковенко [5] та інших. Проте ще й дотепер майже немає комплексного історико-

правового узагальнення правового регулювання державної промислової політики в період 1991–2010 рр. Тому мета цієї статті – дослідити основні джерела законодавчого регулювання державної промислової політики України в цей період.

Завданням дослідження, перш за все, є виявлення основних етапів становлення державної промислової політики та її законодавчого забезпечення, визначення її сутності, вироблення рекомендацій щодо подальшого удосконалення законодавчого забезпечення державної промислової політики. Новизна роботи полягає в комплексному історико-правовому аналізі законодавства, спрямованого на державне регулювання промислової політики в Україні 1991–2010 рр. Визначення сутності державної промислової політики на сучасному етапі економічного розвитку, меж державного регулювання економічної діяльності по суті неможливе без узагальнення вже набутого досвіду правового регулювання державної промислової політики.

Передумови до якісних змін в правовому регулюванні державної промислової політики знаходять свій прояв вже в середині 80-х років ХХ ст. Початковим етапом підготовчої роботи по змістовному перетворенню соціалістичної економіки став повномасштабний експеримент в промисловості в 1984–1985 рр., який проводився згідно з постановою ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР від 14.07.1983 р. «Про додаткові заходи з розширення прав виробничих об'єднань (підприємств) промисловості в плануванні та господарській діяльності за результати роботи» [6].

Постанова від 14.07.1983 р. відбивала об'єктивні вимоги переведення соціалістичної економіки на переважно інтенсивний шлях розвитку на основі прискорення науково-технічного прогресу й усесторонній інтенсифікації виробництва. Передбачалось досягнення господарської заінтересованості підприємств у досягненні високої ефективності виробництва шляхом проведення економічного експерименту з розширення прав підприємств у плануванні та господарській дія-

льності, посиленні відповідальності за результати роботи. Експеримент, зокрема, було поширено на Міністерство важкого та транспортного машинобудування СРСР, Міністерстві електротехнічної промисловості СРСР, Міністерство харчової промисловості УРСР. Запропоновані заходи були спрямовані як на посилення ролі підприємств у виробленні планів економічного та соціального розвитку на всіх стадіях планування, так і на підвищення ролі п'ятирічного плану економічного та соціального розвитку в діяльності виробничих об'єднань (підприємств) [7, с.15–16].

Невдовзі, 18.08.1983 р. ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР прийняли постанову «Про заходи щодо прискорення науково-технічного прогресу в народному господарстві» [8]. Передбачалось протягом 1985–1987 рр. здійснити переведення підприємств, об'єднань і організацій сільського господарства, будівництва, транспорту і матеріально-технічного постачання на госпрозрахункову систему організації робіт щодо створення, освоєння і запровадження нової техніки.

Під прискоренням розумілося підвищення темпів економічного росту. Так, за 15 років передбачалося збільшити національний доход майже у два рази при подвоєнні виробничого потенціалу, підвищити продуктивність праці в 2,3–2,5 рази. Стратегія «прискорення» була заснована на вслякій інтенсифікації виробництва на базі науково-технічного прогресу, структурної перебудови економіки, ефективних форм керування, організації й стимулювання праці [9].

У постанові «Про заходи щодо прискорення науково-технічного прогресу в народному господарстві» відзначено, що урядові органи не проявляють належної наполегливості в здійсненні єдиної науково-технічної політики, визнано необхідним розширити застосування програмно-цільового планування розвитку науки й техніки. Починаючи з дванадцятої п'ятирічки, передбачалась розробка загальносоюзних, республіканських (міжреспубліканських), галузевих (міжгалузевих) науково-технічних програм, а також науково-технічних

програм регіонів і територіально-виробничих комплексів, основні завдання яких мали включатися в п'ятирічні й річні плани.

Важливою передумовою для подальшого удосконалення правового регулювання господарської діяльності став Закон СРСР від 30.06.1987 р. № 7284-XI, який визначив економічні і правові основи господарської діяльності соціалістичних державних підприємств. Законом були передбачалось поглиблення централізованих засад в розв'язанні найважливіших завдань розвитку народного господарства як єдиного цілого, посилення економічних методів управління, використання повного господарського розрахунку і самофінансування, розширення демократичних основ і розвиток самоврядування [10].

Комплекс заходів щодо реформування державної промислової політики наприкінці 80-х років передбачав також зміну норм амортизаційних відрахувань починаючи з 1988 р. згідно Постанови Ради Міністрів СРСР від 13.08.1985 р. «Про розробку нових норм амортизаційних відрахувань по основних фондах народного господарства СРСР» [11]. Водночас такі норми були затвердженні дещо пізніше постановою Ради Міністрів СРСР від 22.10.1990 р. «Про єдині норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення основних фондів народного господарства СРСР» і набули чинності з 01.01.1991 р. [12]. Однією з основних особливостей нових норм амортизаційних відрахувань стало запровадження прискореної амортизації по відношенню до машин, обладнання і транспортних засобів з нормативним терміном служби понад три роки.

Отже, наприкінці 80-х років ХХ ст. в процесі перебудови соціалістичної економіки спостерігаються спроби реформування соціалістичної економіки, переведення її на переважно інтенсивний шлях розвитку на основі прискорення науково-технічного прогресу й інтенсифікації виробництва. Законом УРСР від 03.08.1990 р. № 142-XII «Про економічну самостійність Української РСР» [13] було визначено, що всі розташовані на території України підприємства, установи і організації

становлять її народногосподарський комплекс. Основними цілями економічної самостійності Української РСР визначались, зокрема, зростання національного багатства, розвиток науки, досягнення передового технологічного рівня виробництва на принципах децентралізації власності і роздержавлення економіки, повної господарської самостійності і свободі підприємництва усіх юридичних і фізичних осіб у рамках законів Української РСР. Із проголошенням незалежності України реалізація цих завдань стає одним із пріоритетів державної економічної політики.

В процесі становлення державної промислової політики в Україні виділяють кілька етапів [5, с.14–15]. Розглянемо її законодавче забезпечення на першому етапі (1991–1994 рр.). На момент утворення незалежної української держави індустріальний сектор її економіки був одним з найбільш розвинених. У промисловості було зайнято близько 7,8 млн осіб, більш ніж в будь-якому іншому виді економічної діяльності, у 1991 р. випуск продукції державними промисловими підприємствами, розташованими на території України, становив більш ніж 50 % загального випуску товарів і послуг по галузях економіки [4, с.4]. Разом із тим, розпад СРСР, проголошення курсу на перехід від планової економіки до ринкової, вимагали низки інституційних та господарських трансформацій, які передбачали лібералізацію цін на товари та послуги, приватизацію державної власності тощо.

В цей період гостро відчувається руйнування існуючих господарських зв'язків та падіння обсягів промислового виробництва. У процесі трансформації економіки ставлення до промислової політики в Україні не було однозначним, так у 1992 р. переважали тенденції до дерегулювання, заперечення необхідності державного регулювання промислового розвитку.

Закон України від 18.09.1991 р. № 1560–ХІІ «Про інвестиційну діяльність» [14] визначив загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України. Законом було визначено, що інвес-

тиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект, а інвестиційна діяльність являє собою сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Однією з форм такої діяльності ст.3 Закону України «Про інвестиційну діяльність» визначена інноваційна діяльність, яка здійснюється з метою впровадження досягнень науково технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу.

Інноваційна діяльність мала включати в себе випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технологій; прогресивні міжгалузеві структурні зрушення; реалізацію довгострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат; фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані продуктивних сил; розробку і впровадження нової, ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального і екологічного становища.

Регулювання умов інвестиційної діяльності, відповідно до ст.12 Закону України «Про інвестиційну діяльність» [14], мало здійснюватись шляхом впровадження системи податків з диференціацією суб'єктів і об'єктів оподаткування, податкових ставок і пільг; проведення кредитної та амортизаційної політики, в тому числі шляхом прискорення амортизації основних фондів; подання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв тощо.

Протягом 1991–1993 років правове забезпечення промислової політики обмежується заходами з відновленням та удосконаленням керівництва окремими галузями та підприємствами. Постановою Кабінету Міністрів України від 29.06.1992 р. № 216 до сфери функціонального управління Міністерства промисловості України були віднесені підприємства, установи й організації ліквідованих Держкомітету України по металургійній промисловості, Держкомітету України по хіміч-

ній, нафтохімічній промисловості та медичних препаратах, за винятком підприємств медичної та нафтопереробної промисловості, а також підприємства, установи й організації газової промисловості, підприємства, установи та організації нафтової промисловості, а також організації по будівництву об'єктів нафтової і газової промисловості [15].

В подальшому, наприкінці 1992 р. і в 1993 р., під загрозою поглиблення і прискорення спаду виробництва починають застосовуватись заходи загальної підтримки промисловості шляхом взаємозаліку заборгованостей і пільгового кредитування [16, с.105]. Законом України від 11.11.1994 р. № 241/94-ВР передбачалось звільнення вугледобувних та вуглезбагачувальних підприємств Міністерства вугільної промисловості України звільнення від сплати заборгованості з метою стабілізації їх роботи і створення умов для забезпечення народного господарства і населення вугіллям в осінньо-зимовий період 1994–1995 років. Зокрема такі підприємства були звільнені від сплати заборгованості за станом на 01.10.1994 р. щодо податку на доходи підприємств і організацій в частині сум, які зараховуються до державного бюджету, обов'язкових внесків до Фонду соціального страхування України, Пенсійного фонду України та Державного фонду сприяння зайнятості населення. Крім того, Міністерству фінансів України було доручено надати вугледобувним і вуглезбагачувальним підприємствам Міністерства вугільної промисловості України відстрочку до 15.12.1994 р. сплати податку на доходи підприємств і організацій по авансових внесках цього податку за IV квартал поточного року в частині сум, що зараховуються до державного бюджету, на умовах податкового кредиту без сплати за його користування [17].

Спостерігаються численні зміни в структурі органів управління базовими галузями промисловості. Так, зокрема, в металургії функціонували наступні органи управління: у 1990 р. – Міністерство чорної металургії УРСР; у 1991 р. – Державне промислове об'єднання «Південметалургпром»; у 1992 р. –

Об'єднання «Держметалургпром» Міністерства промисловості України; у 1993–1994 рр. – виробничо-господарське об'єднання «Металургпром» в системі Міністерства промисловості України [5, с.15].

Протягом перших років незалежності України нарахування амортизаційних відрахувань на основні засоби виробництва продовжувало здійснюватись на підставі нормативних актів колишнього СРСР. При цьому стрімке зростання рівня інфляції зумовило видання Постанови Кабінету Міністрів України від 03.08.1993 р. № 598 [18], якою передбачалось проведення щорічної індексації балансової вартості основних фондів і щоквартальної індексації суми амортизаційних відрахувань. В умовах невинного зростання рівня інфляції питання проведення індексації вартості основних фондів не втрачає своєї актуальності й протягом наступних декількох років, про що свідчить видання Постанови Кабінету Міністрів України від 17.01.1995 р. № 34 «Про проведення індексації основних фондів та визначення розмірів амортизаційних відрахувань на повне їх відновлення у 1995 році» [19].

Також у 1993–1994 роках підприємства і організації, що належать до загальнодержавної і комунальної власності, включаючи орендні підприємства, засновані на державній власності, були зобов'язані перераховувати до державного бюджету 25 % суми нарахованої амортизації, як це було передбачено відповідно до ст.11 Закону України «Про Державний бюджет України на 1993 рік» [20]. Природно вилучення частини амортизаційних відрахувань негативно відбилось на економічному становищі підприємств, які і без того потребували значної підтримки з боку держави.

Другий етап становлення державної промислової політики (1994–1997 рр.) за своєю характеристикою багато в чому є подібним до попереднього періоду, зокрема, продовжується вибіркоче надання пільг підприємствам окремих галузей промисловості, здійснення індексації вартості основних засобів, зберігається тенденція до вилучення в державних підприємств та організацій частини амортиза-

ційних відрахувань. Указом Президента України від 12.09.1995 р. № 831/95 «Про залучення до Державного бюджету України на 1995 р. амортизаційних відрахувань» було передбачено вилучення до Державного бюджету України на 1995 рік 25 % амортизаційних відрахувань, нарахованих у вересні-грудні 1995 р. державними підприємствами і організаціями усіх видів діяльності, включаючи орендні підприємства, засновані на державній формі власності, з метою вишукування коштів для фінансування заходів структурної перебудови базових галузей народного господарства [21]. При цьому зазначений Указ входив у суперечності з тогочасним законодавством України, зокрема з пунктами 1 та 5 ст.17, п.2 ст.18, ст.25 Закону України «Про державну владу і місцеве самоврядування в Україні» та іншими законодавчими актами, тому Постановою Президії Верховної Ради України від 02.10.1995 р., № 831/95 було запропоновано Президенту України привести його у відповідність до чинного законодавства України або призупинити його дію до розгляду цього питання на пленарному засіданні Верховної Ради України.

Найбільш важливою подією другого етапу становлення державної промислової політики, на наш погляд, слід вважати Постанову Кабінету Міністрів України від 29.02.1996 р., № 272 «Про Концепцію державної промислової політики України», якою була затверджена перша концепція державної промислової політики. Актуальність розроблення та реалізації Концепції пов'язувалась необхідністю визначення шляхів і методів активізації промислового та науково-технічного потенціалу, а також кризовим станом промисловості, необхідністю запобігти процесу деіндустріалізації. Концепція 1996 р. розроблялась з урахуванням реального стану промисловості у 1994–1995 роках і тенденцій, що виникають в результаті реформування відносин власності та структурної перебудови галузей промисловості, з метою вжиття рішучих заходів для оновлення промисловості, підвищення її ефективності, для оздоровлення економічного становища держави [22].

Метою державної промислової політики згідно Концепції було визначено призупинення спаду виробництва, забезпечення модернізації, структурної перебудови і сталого розвитку промисловості України в умовах переходу до ринку як основи економічної незалежності держави, зростання добробуту народу та інтеграції країни у систему світових господарських зв'язків. Передбачалось на початковому етапі реалізації Концепції спрямувати зусилля на розв'язання низки найважливіших завдань, до яких належали найшвидше подолання кризових явищ у промисловому виробництві, активізація відтворювальних процесів, збереження науково-технічного і технологічного потенціалу, створення умов для його подальшого розвитку з орієнтацією на створення конкурентоспроможних кінцевих продуктів.

Реформування відносин власності було визначено Концепцією однією з важливіших умов активізації промислового виробництва на етапі ринкових перетворень. Тому найважливішим заходом державної промислової політики в цей період мало стати прискорення корпоративізації державних підприємств, що дасть можливість вдосконалити процес приватизації, а саме: зосередити контрольні пакети акцій у ефективних власників-професіоналів і стратегічних інвесторів, перепрофілювати підприємства, що приватизуються, з урахуванням потреб ринку, створити цивілізовану ринкову інфраструктуру.

Принциповими рисами механізму реалізації промислової політики Концепція державної промислової політики передбачала максимальну орієнтацію на власні можливості, використання механізму програмно-цільового планування і розроблення щорічних програм, планів і прогнозів економічного розвитку з урахуванням конкретної ситуації, поєднання державного впливу і ринкових регуляторів на промислове виробництво.

Основні положення цієї Концепції передбачалось відтворити у цільових комплексних програмах розвитку промисловості, а також у програмах іншої спрямованості – розв'язання міжгалузевих проблем, використання інвести-

ційних та інноваційних проектів тощо. Концепція визначила потребу вжити заходів щодо формування такої політики у податковій, бюджетній, фінансово-кредитній, антимонопольній, амортизаційній сферах, яка забезпечувала б пріоритетний розвиток промислового комплексу, особливо його пріоритетних напрямів.

Постановою Кабінету Міністрів України від 06.09.1996 р. № 1075 затверджено «Положення про порядок визначення амортизації та віднесення амортизаційних відрахувань на витрати виробництва (обігу)», яке набуло чинності з 01.01.1997 р. Цим Положенням було врегульовано порядок визначення амортизації, норм амортизаційних відрахувань, віднесення останніх на витрати виробництва (обігу), визначення груп основних фондів та ведення обліку їх балансової вартості, віднесення витрат на виконання усіх видів ремонту, реконструкції, технічного переоснащення та інших видів поліпшення основних фондів, застосування прискореної їх амортизації. Відповідно до Положення, основні фонди поділялись на три групи, норми амортизації за якими становили відповідно 5, 10 та 25 % [23].

До першої групи основних фондів належали будівлі, споруди, їх структурні компоненти та передавальні пристрої. Друга група включала в себе транспортні засоби, включаючи вантажні та легкові автомобілі; меблі, конторське (офісне) обладнання; побутові електромеханічні прилади та інструменти; інформаційні системи, включаючи електронно-обчислювальні та інші машини для автоматичного оброблення інформації. До третьої групи належали інші основні фонди, що не ввійшли до груп 1 і 2, включаючи сільськогосподарські машини і знаряддя, робочу і продуктивну худобу та багаторічні насадження. Особливістю третьої групи основних фондів стала можливість застосування до них механізму прискореної амортизації із застосуванням диференційованих норм амортизаційних відрахувань протягом строку служби таких основних фондів. У подальшому зазначені підходи до визначення норм амортизаційних відрахувань також знайшли своє втілення в

новій редакції Закону України «Про систему оподаткування».

Початком наступного, третього етапу становлення державної промислової політики в Україні, який, на наш погляд, тривав протягом 1997–2002 років, можна вважати створення Міністерства промислової політики України. Указом Президента України від 25.07.1997 р. № 701/97 було затверджено положення про Міністерство промислової політики України, відповідно до якого Мінпромполітики було визначено центральним органом виконавчої влади, який забезпечує проведення в життя державної політики в галузі військово-промислового комплексу, конверсії, машинобудування, металургійної, хімічної, легкої, деревообробної промисловості, виробництва дорогоцінних металів, коштовного каміння та інших галузях промисловості України [24]. До основних завдань новоствореного міністерства були віднесені підготовка пропозицій щодо формування державної промислової політики та механізму її реалізації, розроблення прогнозних стратегічних напрямів розвитку промисловості України, розроблення проектів державних програм розвитку промисловості, створення правових та економічних умов, що стимулюють прискорення інноваційних та інвестиційних процесів у промисловості, налагодження інтегрованих міжнародних господарських зв'язків тощо.

Структура органів виконавчої влади, покликаних реалізовувати державну промислову політику, на цьому етапі становлення державної промислової політики продовжувала змінюватись. Указом Президента України від 26.04.2000 р. № 625/2000 було створено Державний комітет промислової політики України, який став правонаступником Міністерства промислової політики. Державний комітет промислової політики України був центральним органом виконавчої влади з питань промислової політики лише до вересня 2011 р., коли його повноваження були знову передані Міністерству промислової політики [25].

Відповідно до п.22.24 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» та п.5 ст.2 Закону України «Про Державний

бюджет України на 1999 рік», Кабінетом Міністрів України була видана Постанова від 26.01.1999 р. № 85 «Про порядок зарахування до Державного бюджету України на 1999 р. частини амортизаційних відрахувань», якою передбачалось сплата підприємствами і організаціями всіх форм власності, крім платників фіксованого сільськогосподарського податку, незалежно від результатів фінансово-господарської діяльності 10 % амортизаційних відрахувань від нарахованої суми за звітний місяць. Законом України «Про Державний бюджет України на 1999 рік» передбачалось формування доходної частини державного бюджету за рахунок таких відрахувань для фінансування заходів структурної перебудови базових галузей національної економіки у розмірі 1,13 млрд грн [26]. Водночас, зміст Постанови Верховної Ради України від 21.09.2000 р. № 1964-III «Про звіт про виконання Державного бюджету України за 1999 рік», на жаль, не дає можливості встановити ні виконання цього плану надходжень, ні конкретні видатки на здійснення структурної перебудови базових галузей національної економіки.

Важливим кроком на шляху впровадження механізмів інноваційного розвитку промисловості стало визначення Законом України від 16.07.1999 р. № 991-XIV правових та економічних засад запровадження та функціонування спеціального режиму інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків «Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка», «Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона», «Інститут монокристалів». Передбачалось спрямування нарахованих ними сум податку на додану вартість та податку на прибуток підприємств на наукову та науково-технічну діяльність, розвиток власних науково-технологічних і дослідно-експериментальних баз [27].

Також відповідно до Закону України від 14.07.1999 р. № 991-XIV було проведено з 01.07.1999 р. до 01.01.2002 р. економічний експеримент на підприємствах гірничо-металургійного комплексу, метою якого передбачалось створення підприємствам гірничо-

металургійного комплексу України умов, необхідних для збільшення обсягу виробництва продукції та надходжень до бюджету, шляхом надання їм податкових пільг [28].

Початок наступного етапу становлення державної промислової політики в Україні, який охоплює період 2003–2010 років означувало схвалення Указом Президента України від 12.02.2003 р., № 102/2003 нової Концепції державної промислової політики, метою створення сучасного, інтегрованого у світове виробництво і здатного до саморозвитку промислового комплексу, який відповідатиме аналогічним утворенням у розвинутих державах світу [1]. Як і попередня Концепція державної промислової політики 1995 р. вона продовжує залишатись рамочним документом, який визначає загальні орієнтири та пріоритету розвитку промисловості, не визначаючи при цьому конкретні правові та організаційні заходи виконання поставлених завдань та їх безпосередніх виконавців.

На підставі Концепції від 12.02.2003 р. була схвалена Державна програма розвитку промисловості на 2003–2011 роки. На першому, підготовчому, етапі (2003 р.) передбачалось створення умов для активізації державних зусиль щодо розвитку промисловості; на другому, середньостроковому, етапі (до 2006 р.) передбачалась подальша реалізація основних трансформацій, що мали забезпечити перетворення промислового комплексу у високоефективну систему на засадах самовідтворення та стабільного прискореного розвитку; на третьому, довгостроковому, етапі (до 2011 р.) передбачалось шляхом розширеного інвестування та використання, спираючись на досягнення попередніх етапів здійснення заходів промислової політики, забезпечити формування технологічних кластерів пріоритетного розвитку промисловості, широке запровадження нових технологій з поліпшеними техніко-економічними показниками, зменшеною енерго- і ресурсоемністю виробництва, створення умов для функціонування розгалуженої системи малого та середнього бізнесу тощо [29]. Зокрема, Законом України від 09.04.2004 р. № 1676-IV

«Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій», передбачалось створення ефективної системи фінансування науки, зокрема науково-технічних проєктів, успішна реалізація яких сприятиме активізації інноваційної діяльності підприємств, що виробляють високотехнологічну продукцію тощо.

У 2010 р., ще до завершення реалізації Державної програми розвитку промисловості на 2003–2011 роки, на підставі Указу Президента України від 09.12.2010 р. № 1085/2010 відбуваються чергові зміни в системі центральних органів виконавчої влади, що зумовлюють реорганізацію Міністерства промислової політики України в Державне агентство України з управління державними корпоративними правами та майном [2]. Така трансформація, на наш погляд, негативно позначилась на ефективності державної промислової політики, оскільки вона спричинила відсутність в системі органів виконавчої влади центрального органу, що мав розробляти та реалізовувати державну промислову політику, створювати правові та економічні умови, що стимулюють прискорення інноваційних та інвестиційних процесів у промисловості тощо.

Таким чином, ми можемо спостерігати, що протягом 1991–2010 років в Україні робилися численні спроби законодавчого визначення державної промислової політики, її основних напрямків та завдань. Водночас, незважаючи на визначення низкою законодавчих актів орієнтирів та кінцевої мети державної промислової політики дотепер не визначені конкретні заходи, які належить здійснити для реалізації поставлених Концепцією державної промислової політики завдань. Вбачається доцільним також розширення сфери застосування програмно-цільового планування не тільки при фінансуванні бюджетних видатків на структурну передову промисловості, а й при розробці комплексних програм розвитку окремих галузей (секторів, кластерів) промисловості, якими передбачається надання пільг у зв'язку з впровадженням підприємствами наукоємних технологій, енергозбереження тощо.

З огляду на потребу в ефективному здійсненні державної промислової політики Указом Президента України від 24.12.2012 р., № 726/2012 було відновлено діяльність Міністерства промислової політики України, що має стати початком нового етапу реалізації державної промислової політики. Завершуючи розгляд законодавчого забезпечення державної промислової політики необхідно відзначити, у зв'язку з потребою у здійсненні інноваційного розвитку промисловості, масштабного впровадження передових науково-технічних рішень, не перестає бути актуальним питання розробки та прийняття Інноваційного кодексу. Чинне законодавство з питань інноваційної діяльності все ще не в змозі забезпечити ефективне регулювання відносин у зв'язку з розробленням, створенням, розповсюдженням та впровадженням інноваційних продуктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Указ Президента України «Про Концепцію державної промислової політики» : від 12.02.2003 р., № 102/2003 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 7. – Ст. 278.
2. Указ Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» : від 09.12.2010 р., № 1085/2010 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 94. – Ст. 3334.
3. Актуальні питання господарсько-правового забезпечення інноваційної політики держави : монографія / [Задихайло Д. В. та ін.]. – Х. : Вапнярчук Н. М. [вид.], 2006. – 256 с.
4. Вишневський В. Промислова політика: теоретичний аспект / В. Вишневський // Економіка України. – 2012. – № 2. – С. 4–15.
5. Яковенко Л. І. Становлення державної промислової політики в Україні / Л. І. Яковенко // Академічний огляд. – 2000. – № 2. – С. 14–18.
6. Постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР «О дополнительных мерах по расширению прав производственных объединений (предприятий) промышленности в пла-

нировании и хозяйственной деятельности и по усилению их ответственности по результатам работы»: от 14.07.1983 г. // Решения партии и правительства по хозяйственным вопросам. – М. : Изд-во полит. лит., 1985. – Т. 15. – Ч. 1. – С. 168–176.

7. Ройзман И. И. От экономических экспериментов к новой целостной системе хозяйствования / И. И. Ройзман, А. В. Рогов. – Кишинев : Картя молдовеняскэ, 1988. – 117 с.

8. Постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР «О мерах по ускорению научно-технического прогресса в народном хозяйстве»: от 18.08.1983 г. // Решения партии и правительства по хозяйственным вопросам. – М. : Изд-во полит. лит., 1985. – Т. 15. – Ч. 1. – С. 203–208.

9. Основные направления экономического и социального развития СССР на 1986–1990 годы и на период до 2000 года. – М. : Политиздат, 1986. – 93 с.

10. Закон СРСР «Про державне підприємство (об'єднання)»: від 30.06.1987 р., № 7284–XI // ВВР СРСР. 1987. – № 26. – С. 385.

11. Постановление ЦК КПСС и СМ СССР «О разработке новых норм амортизационных отчислений по основным фондам народного хозяйства СССР»: от 13.08.1985 г. // Решения партии и правительства по хозяйственным вопросам. – М. : Изд-во полит. лит., 1988. – Т. 16. – Ч. 1. – С. 120–122.

12. Постановление Совета Министров СССР «О единых нормах амортизационных отчислений на полное восстановление основных фондов народного хозяйства СССР»: от 22.10.1990 г., № 1072 // СП СССР. – 1990. – № 30. – Ст. 140.

13. Закон УРСР «Про економічну самостійність Української РСР»: від 03.08.1990 р., № 142–XII // ВВР УРСР. – 1990. – № 34. – Ст. 499.

14. Закон України «Про інвестиційну діяльність»: від 18.09.1991 р., № 1560–XII // ВВР УРСР. – 1991. – № 47. – Ст. 646.

15. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Міністерства промисловості України»: від 29.04.1992 р., № 216 // Зібрання по-

станов Уряду України. – 1992. – № 5. – Ст. 118.

16. Анпілогова Ж. Д. Сучасні складові державної промислової політики України / Ж. Д. Анпілогова // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 12. – С. 105–108.

17. Закон України «Про звільнення вугледобувних та вуглезбагачувальних підприємств Міністерства вугільної промисловості»: від 11.11.1994 ., № 241/94–ВР // ВВР України. – 1994. – № 48. – Ст. 427.

18. Постанова Кабінету Міністрів України «Про проведення індексації основних фондів у народному господарстві України»: від 3.08.1993 р., № 598 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/598-93-п>.

19. Постанова Кабінету Міністрів України «Про проведення індексації основних фондів та визначення розмірів амортизаційних відрахувань на повне їх відновлення у 1995 році»: від 17.01.1995 р., № 34 // Урядовий кур'єр. – 1995. – № 11.

20. Закон України «Про Державний бюджет України на 1993 рік»: від 09.04.1993 р., № 3091–XII // ВВР України. – 1993. – № 20. – Ст. 212.

21. Указ Президента України «Про залучення до Державного бюджету України на 1995 рік амортизаційних відрахувань»: від 12.09.1995 р., № 831/95 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831/95>.

22. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Концепцію державної промислової політики України»: від 29.02.1996 р., № 272 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/272-96-п>.

23. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок визначення амортизації та віднесення амортизаційних відрахувань на витрати виробництва (обігу)»: від 06.09.1996 р., № 1075 // Урядовий кур'єр. – 1996. – № 176–177.

24. Указ Президента України «Про утворення Міністерства промислової політики України»: від 25.07.1997 р., № 701/97 // Офі-

ційний вісник України. – 1997. – № 31. – Ст. 24.

25. Указ Президента України «Про Державний комітет промислової політики України» : від 26.04.2000 р., № 625/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 17. – Ст. 704.

26. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок зарахування до Державного бюджету України на 1999 рік частини амортизаційних відрахувань» : від 26.01.1999 р., № 85 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 4. – Ст. 140.

27. Закон України «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності

технологічних парків» : від 16.07.1999 р., № 991-XIV // ВВР України. – 1999. – № 40. – Ст. 363.

28. Закон України «Про проведення економічного експерименту на підприємствах гірничо-металургійного комплексу України» : від 14.07.1999 р., № 934-XIV // ВВР України. – 1999. – № 38. – Ст. 338.

29. Закон України «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» : від 09.04.2004 р., № 1676-IV // ВВР України. – 2004. – № 32. – Ст. 384.

Васильєв Є. О. Законодавче забезпечення державної промислової політики в Україні в 1991–2010 рр. / Є. О. Васильєв // Форум права. – 2013. – № 1. – С. 111–120 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2013-1/13veovuv.pdf>

Розглянуто основні джерела законодавчого регулювання державної промислової політики України. Виявлено основні етапи становлення державної промислової політики та її законодавчого забезпечення, визначення її сутності, вироблення рекомендацій щодо подальшого удосконалення законодавчого забезпечення державної промислової політики.

Васильєв Е.А. Законодательное обеспечение государственной промышленной политики в Украине в 1991–2010 гг.

Рассмотрены основные источники законодательного регулирования государственной промышленной политики Украины. Выявлены основные этапы становления государственной промышленной политики и ее законодательного обеспечения, определяется ее сущность, приводятся рекомендации относительно дальнейшего усовершенствования законодательного обеспечения государственной промышленной политики.

Vasylyev I.O. Legislative Providing of State Industrial Policy in Ukraine in 1991–2010

The main sources of legal regulation of state industrial policy of Ukraine consider. The main stages in the development of the state industrial policy and its legislative provision are identified. The contents of industrial policy, makes recommendations for further improvement of the legislative provision of the state industrial policy reveals.